

Nr 885

Av herr **Persson** i Heden m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag till kapitaltillskott till Uddevallavarvet aktiebolag.*

(Lika lydande med motion nr 710 i Första kammaren)

När beslut fattades 1958 om statliga kreditgarantier åt Uddevallavarvet aktiebolag intill ett belopp av högst 30 milj. kronor uttalade riksdagen, att engagemanget för statens vidkommande borde vara att uppfatta som en engångsåtgärd. År 1963 måste emellertid nya åtgärder vidtas för tryggnade av sysselsättningen vid varvet. Staten och Eriksbergs mekaniska verkstads aktiebolag övertog då Uddevallavarvet med hälften vardera av ett aktiekapital på 40 milj. kronor. När samtidigt statliga kreditgarantier medgavs åt svensk varvsindustri intill ett belopp av 550 milj. kronor, tillfördes Uddevallavarvet härav 130 milj. kronor. I den ifrågavarande propositionen 1963 framhölls, att åtgärderna avsåg en mera bestående lösning av problemen i samband med Uddevallavarvet. Sedan har Uddevallavarvet 1965 — i samband med nytt beslut om statliga kreditgarantier åt svensk varvsindustri — tillförts ett särskilt kapitaltillskott från staten på 40 milj. kronor till täckande av de ytterligare förluster, som drabbat varvet.

I den nu föreliggande propositionen nr 30 föreslås, att staten skall lämna Uddevallavarvet ett nytt kapitaltillskott av 75 milj. kronor till täckande av de förluster för varvet, som blir en följd av hittills tecknade kontrakt, och de kontrakt, som behöver tecknas under åren 1967 och 1968 för tryggnade av sysselsättningen under ytterligare två år. Frågan om Uddevallavarvets framtid skulle därefter på nytt underställas riksdagens prövning senast år 1969.

I propositionen framhålles, att Uddevallavarvets förluster blivit större än man år 1965 räknade med. Två färjor, som byggs för statens järnvägars räkning, beräknas komma att medföra en förlust på drygt 30 milj. kronor. Därtill kommer, att vissa arbeten, som man utfört för olika brobyggen, gett en förlust på inemot 10 milj. kronor. Departementschefen räknar nu med att företaget de närmaste åren — även om fartygsproduktionen begränsas på sätt som förordats — kommer att få redovisa årliga förluster på cirka 20 milj. kronor.

Såsom i olika sammanhang understrukits är det ekonomiska livet i Uddevallaorten starkt beroende av Uddevallavarvet. I det läge, som nu inträtt, framstår ett särskilt kapitaltillskott till varvet i enlighet med för-

slaget i propositionen som nödvändigt för upprätthållande av sysselsättningen.

Varvsrörelsen i Uddevalla kan, såsom också medges i propositionen, inte fortsätta att drivas i nuvarande omfattning, om verksamheten under överskådlig tid måste resultera i stora förluster, som kräver ständiga kapitaltillskott. Enligt vad som redovisas i propositionen har styrelsen för varvet nu kommit fram till att man bör inrikta sig på att inom de närmaste åren nedbringa fartygsproduktionen och förbättra driftresultatet, bl. a. genom att koncentrera verksamheten till den modernare och mer effektiva delen av varvet. Detta kommer att medföra en reduktion av antalet anställda.

Såsom framgått uttalades i propositionen 1963, att statens inträdande som hälftenägare borde garantera en bestående lösning av problemen i samband med Uddevallavarvet. Då liksom i propositionen 1965 var departementschefen optimistisk beträffande Uddevallavarvets framtidsmöjligheter. I båda propositionerna framhölls, att Uddevallavarvet hör till det slag av varv, som har största möjligheten att överleva varvskrisen. I den nu föreliggande propositionen gör departementschefen inga andra uttalanden i fråga om varvets framtidsutsikter än att det skulle krävas investeringar på ytterligare omkring 150 milj. kronor för att göra varvet konkurrensdugligt i en mera normal varvskonjunktur.

Alltsedan år 1963 har försök gjorts att tillföra Uddevallavarvet annan verksamhet. Angelägenheten härav underströks särskilt i propositionen 1965. I den nu föreliggande propositionen redovisas framför allt de förut omnämnda arbeten, som Uddevallavarvet utfört för olika brobyggen, men diskuteras inte närmare möjligheterna att för framtiden ge företaget en förbättrad ställning genom arbeten utanför den egentliga varvsindustrien.

Det är naturligtvis uppenbart, att varvskrisen blivit av allvarigare karaktär än man tidigare ansett sig behöva räkna med. Såsom framhålles i propositionen har skeppsbyggnadskontrakt ofta fått tecknas till priser, som ligger långt under lönsamhetsgränsen, och i förening med mycket betungande kreditåtaganden. Alltjämt stöder olika länder den egna varvsindustrien, och tendenserna pekar snarast på ökade subventioner. Naturligtvis är denna situation mycket svårbemästrad för den svenska varvsindustrien, vilket nödvändiggjort och alltjämt torde nödvändiggöra ett särskilt finansieringsstöd.

Då Uddevallavarvet redan tidigare haft en svag likvid ställning, är det i och för sig naturligt, att det drabbats hårdare av varvskrisen än andra svenska storvarv. Det synes oss emellertid inte sannolikt, att detta kan vara hela förklaringen till de svårigheter, som företaget nu har att möta. Vissa formuleringar i den nu föreliggande propositionen ger en antydning om att de stora förlusterna på byggandet av de två SJ-färjorna närmast

skulle bero på "stora felräkningar". Ännu mera anmärkningsvärda förefaller emellertid de förluster vara, som företaget åsamkats genom brobyggnadsarbetena. Det är svårt att föreställa sig, att dessa skulle kunna ha något mera direkt samband med varvskrisen. Någon närmare redovisning av dessa förhållanden lämnas emellertid inte i propositionen. Erfarenheterna synes oss ge belägg för att målsättningen bör vara att helt återföra Uddevallavarvet till enskild företagsamhet, om möjlighet därtill öppnas.

Man har, såsom framgått, att räkna med att frågan om Uddevallavarvets framtid kommer att underställas riksdagens prövning senast 1969. Det kan då bli aktuellt att tillföra investeringsbelopp, som kan göra varvet konkurrensdugligt i en mera normal varvskonjunktur. Man bör givetvis också kunna räkna med möjligheterna av att i företagets verksamhet skall kunna inneslutas lönsamma arbeten utanför den egentliga varvsindustrien.

Såsom redan påtalats är den redovisning, som lämnats i den nu föreliggande propositionen, synnerligen knapphändig. Detsamma måste sägas om de tidigare propositionerna i frågan 1963 och 1965. Det kan med fog sägas, att det material, som vid nämnda tillfällen tillställdes riksdagen, inte kunde utgöra tillräckligt underlag för bedömning av Uddevallavarvets framtidsmöjligheter.

Det synes oss angeläget, att en sådan situation ånyo inte inträffar, när riksdagen nästa gång, enligt den föreliggande propositionen senast 1969, kan få ta ställning till frågan om finansieringsstöd åt Uddevallavarvet. Enligt vår mening är det angeläget, att en företagsekonomisk undersökning nu göres i fråga om Uddevallavarvets framtida produktionsmöjligheter och att resultatet av denna undersökning redovisas inför riksdagen i den proposition i frågan, som kan väntas senast år 1969.

När man, såsom framgår av den föreliggande propositionen, måste räkna med att Uddevallavarvet i framtiden inte kan bereda sysselsättning åt så stort antal som för närvarande, är det enligt vår mening angeläget, att strävandena i ökad utsträckning inriktas på en aktiv lokaliseringspolitik, som kan skapa nya arbetstillfällen i uddevallaorten. I den föreliggande propositionen framhålles, att vissa ansträngningar gjorts i detta syfte. Det uttalas vidare, att ansträngningarna att tillföra uddevallaorten nya arbetsmöjligheter måste intensifieras ytterligare. Sedan en tid tillbaka har, meddelas det, överläggningar skett med företag, som skulle vara väl ägnade att möta de omställningsproblem, som kan uppstå i Uddevalla.

Det är numera till fullo klarlagt, att den aktiva lokaliseringpolitiken är ett effektivt instrument. Av en redogörelse, som för kort tid sedan lämnades av arbetsmarknadsstyrelsen, framgår, att det direkta lokaliseringstödet under perioden 1963—1966 möjliggjorde ett sysselsättningsstillskott på drygt 22 000 personer.

De delar av Göteborgs och Bohus län, som tillhör norra stödområdet, dvs. Munkedals, Tanumshede och Strömstads kommunblock, ingår i Uddevalla A-region. Uddevalla kommunblock ligger alldeles utanför norra stödområdet.

I den förevarande propositionen framhålles såsom framgått att ansträngningar gjorts att intressera andra företag att förlägga verksamhet till Uddevalla för att detta område skall få ett mera differentierat näringsliv. Redogörelsen från AMS ger besked om att detta inte lyckats i något fall. I Munkedal, Tanumshede och Strömstad har under perioden 1963—1966 lokaliseringspolitiska insatser för sammanlagt 11 arbetsställen möjliggjort ett sysselsättningstillskott på sammanlagt 470 personer. Det kan inte hållas för sannolikt, att det skulle vara svårare att uppnå en positiv sysselsättningseffekt i Uddevalla som A-centrum än i t. ex. Munkedal, Tanumshede och Strömstad. Skillnaden kan givetvis ha sin förklaring i att Uddevalla ligger utanför stödområdet. Men då kan erinras om att drygt 5 000 arbetstillfällen, dvs. nära fjärdedelen av det genom lokaliseringsstödet uppnådda sysselsättningstillskottet, hänför sig till orter utanför norra stödområdet. Det är inte sannolikt, att det skulle ha varit svårare att uppnå lokaliseringspolitisk effekt i Uddevalla än i de 20-talet orter i olika delar av landet, som här kommit i fråga. Förklaringen till att ny företagsamhet inte kunnat lokaliseras till Uddevalla torde därför få sökas i att tillräckliga ansträngningar i det angivna syftet ännu inte gjorts.

I den förevarande propositionen ställes i utsikt, att ansträngningarna att tillföra uddevallaorten nya arbetsmöjligheter skall intensifieras. Det meddelas, att överläggningar om företagsetablering pågår med vissa företag. Detta är givetvis att hälsa med tillfredsställelse. Enligt vår mening är det synnerligen angeläget, att uddevallaorten tillföres nya arbetsmöjligheter som ersättning vid den sysselsättningsminskning, som är att vänta vid Uddevallavarvet. Med det läge, som Uddevalla har alldeles intill norra stödområdet, måste det anses lämpligt, att staden och det kommunblock, i vilket den är den naturliga huvudorten, inordnas i norra stödområdet, så att den mera smidiga lokaliseringspolitik, som gäller för stödområdet, kan tillämpas även i uddevallablocket. Det torde då också vara riktigt att infoga även lysekils- och kungshamnsblocken i stödområdet. Riksdagen uttalade vid sitt beslut 1964 om riktlinjer för en aktiv lokaliseringspolitik, att det borde vara naturligt, att man särskilt sökte följa utvecklingstendenserna i de områden, som gränsar till norra stödområdet, och medgav, att regeringen under försöksperioden skulle äga att företa mindre förändringar av norra stödområdets gränser i den mån sådana visade sig påkallade. Inordnande av här nämnda kommunblock i norra stödområdet torde vara att betrakta som en sådan förändring.

I propositionen beröres också frågan om ytterligare finansieringsstöd

åt den svenska varvsindustrien i dess helhet. Från den samlade varvsindustrien har yrkats på ytterligare finansieringshjälp för att varven skall kunna hävda sig i den internationella konkurrensen. Under våren 1966 hölls, såsom det erinras om i propositionen, överläggningar på finansministerns uppdrag med Eriksberg och Götaverken i syfte att få till stånd ett samgående mellan sistnämnda två varv samt Uddevallavarvet. Det framgår av propositionen, att ett sådant samgående närmast ställs som villkor för den som nödvändig betraktade finansieringshjälpen. Vi ifrågasätter riktigheten härav, då det är all anledning att förutsätta, att strukturfrågorna inom varsindustrien bör kunna komma till bättre lösning genom initiativ inom branschen än genom politiska påtryckningar. Ifrågavarande finansieringsproblem måste givetvis uppmärksammas i samband med den aviserade propositionen om finansieringen av sådana långsiktiga och särskilt riskfyllda investeringar, som föranledes av strukturrationalisering inom näringslivet.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 30 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att Kungl. Maj:t inför den till senast 1969 års riksdag aviserade propositionen om Uddevallavarvets framtid måtte låta företa en företagsekonomisk undersökning av Uddevallavarvets möjligheter att upprätthålla produktion och sysselsättning samt förelägga riksdagen resultatet av undersökningen i samband med sagda proposition; samt

2) att Kungl. Maj:t i det i den föreliggande propositionen angivna syftet att genom lokaliseringspolitiska insatser tillföra uddevallaorten nya arbetsmöjligheter måtte inordna Uddevalla kommunblock samt närmast angränsande block i norra stödområdet i enlighet med vad i motionen har anförts.

Stockholm den 28 februari 1967

Arne Persson (cp)
i Heden

Lennart Mattsson (cp)

Anders Dahlgren (cp)

Erik Grebäck (cp)

Henry Berndtsson (fp)